

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU UYARINCA SİGORTA ETTİRENİN PRİM ÖDEME BORCU

İrem ARAL ELDELEKLİOĞLU*

ÖZET

Sigorta sözleşmesi karşılıklı taahhütleri havi bir sözleşme olduğundan, sigorta ettirenin prim ödeme borcu, sigortacının üstlenmiş bulunduğu sigorta himayesi sağlama borcunun karşılığıdır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun TTK.m.1401 hükmü, sigorta sözleşmesini tanımlarken sigortacının sigorta himayesi sunma edimini “bir prim karşılığında” üstlenmiş olacağını öngörmektedir. 6102 sayılı kanun ile prim ödeme borcunun kapsamına ilişkin olarak önemli değişiklikler yapılmış ve yeni düzenlemeler getirilmiştir. Sigorta ettirenin prim ödeme borcu 6102 sayılı TTK'nın 1430 ila 1434 hükümleri arasında primin ödenme zamanı, ödenme yeri, indirilmesi ve ödenmemesinin sonuçlarını kapsar şekilde düzenlenmektedir. Çalışmada sigorta sözleşmelerinde prime bağlı -özellikle temerrüt açısından- sıklıkla yaşanan sorunların giderilmesinde çok yararlı olacağına inanılan bu olumlu ve yeni düzenlemeler değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: 6102 sayılı TTK, sigorta sözleşmesi, prim ödeme borcu, temerrüt.

ABSTRACT

Thus the insurance contract is a synallagmatic contract, the premium payment obligation of the policy owner is a response to the obligation of providing insurance protection of the insurer. Issue no:1401 of TCC no:6102 requires “an exchange of premium” for the obligation of providing insurance protection of the insurer while defining the insurance contract. Important changes have been made and new provisions have been brought related to the scope of the premium payment obligation within TCC no:6102. The obligation of paying premium by the policy owner has been arranged between the issues 1430 – 1434 covering the time of the payment, the location of the payment, deduction of the premium and the results of the default. Within this article, the latest positive provisions which are believed to be very effective and useful while overcoming the frequently experienced problems related to the premium –especially default- are being reviewed.

Key Words: TCC no:6102, insurance contract, premium payment obligation, default.

* Yrd. Doç. Dr. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD.

GİRİŞ

Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin ödeyeceği prim karşılığında, sigortacının, sözleşme süresi boyunca sigortalının gerçekleştirecek riziko neticesinde uğrayacağı zararı gidermek üzere çeşitli teminatlar sunmayı üstlendiği sözleşmedir. Sigorta sözleşmesi karşılıklı taahhütleri havi bir sözleşme olduğundan, sigorta ettirenin prim ödeme borcu, sigortacının üstlenmiş bulunduğu sigorta himayesi sağlama borcunun karşılığıdır. Prim ödeme borcu ifa edilmediği takdirde sigortacı tarafından ifası talep ve dava edilebilir nitelikte olduğundan tamamen borç niteliğindedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun¹ TTK.m.1401 hükmü, sigorta sözleşmesini tanımlarken sigortacının sigorta himayesi sunma edimini "bir prim karşılığında" üstlenmiş olacağını öngörmektedir.

Sigorta ettirenin prim ödeme borcu 6102 sayılı TTK'nın 1430 ila 1434 hükümleri arasında primin ödenme zamanı, ödenme yeri, indirilmesi ve ödenmemesinin sonuçlarını kapsar şekilde düzenlenmektedir.

I. PRİM

Prim; sigortalının riziko nedeniyle uğradığı zararların giderilmesi amacıyla sigortacının ödeyeceği sigorta tazminatının esasını teşkil eden ve sigorta tekniği prensiplerine göre belirlenerek, sigorta ettiren tarafından sigortacıya bir defada veya taksitle ödenen paradır. Bir başka deyişle prim sigorta ettirenin rizikoyu sigortacıya devretmesinin karşılığıdır². Prim, sigortacının rizikonun doğuracağı zararlara karşı şahıslara sigorta himayesi sağlama borcunun karşı edimini teşkil etmektedir³. Bu bağlamda prim sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarındandır.

¹ RG.14.02.2011/27846.

² **ÇEKER, Mustafa:** 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, Adana 2011, s. 75.

³ Prim ödeme borcu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. **ARSEVEN, Haydar:** Sigorta Hukuku, Ana Prensipler – Genel Hükümler, Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul 1991, s. 117 vd.; **ATABEK, Reşat:** Sigorta Hukuku, İstanbul 1950, s. 155 vd.; **BOZER, Ali:** Sigorta Hukuku, Ankara 1981, s. 127 vd.; **BOZER, Ali:** Sigorta Hukuku, Sigorta Endüstrisi - Sigorta Hukukunun Genel Prensipleri, Tazminat Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1965, s. 242 vd.; **KENDER, Rayegân:** Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 11. Bası, İstanbul 2011. (HSH), s. 223 vd.; **KENDER, Rayegân:** Zarar Sigortalarında Prim Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları, MÜHF Hukuk Araştırmaları, İstanbul 1996, C.10, S. 1-3, s. 753-767, s. 753; **KUBİLAY, Huriye:** Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003. (ÖSH), s. 40; **NEYZİ, Ali:** Sigortada Prim, SD. Şubat 1974, Yıl.15, S. 175, s. 18-20, s. 18-20; **OMAG, Merih Kemal:** Sigorta Hukuku, Ticaret Hukuku, AÜAÖF Yayınları,

Prim, sigortacılıkta sigorta ücreti veya riziko bedeli olarak da adlandırılmaktadır. Prim mütüel sigorta şirketlerinde aidat adını almaktadır.

Sigorta ettirenden fiilen alınan prime ticari prim (gayri safi prim) denir ve safi prim ve sigorta yükü olmak üzere teknik olarak iki kısımdan oluşur⁴. Safi prim rizikonun matematik ifadesi yani aktüer değeridir. Riziko gerçekleştiğinde sigortacının sigortalıya ödeyeceği tazminatın karşılığıdır.

Prim yükü ise sigortacı tarafından yapılan bazı masrafların karşılanması amacıyla safi prime ek olarak sigorta ettirenden alınan bir paradır. Prim yükü sigortacı tarafından yapılan, acente ve prodüktörlere ödenen komisyonlar, eksperlere müstahdemlere ödenen ücretler, kira masrafları gibi giderler ile vergi, resim ve harç gibi sigorta masraflarını karşılamak için sigorta ettirenden alınan ve safi prime eklenen paradır⁵.

TTK.m.1430/2 uyarınca prim sadece para olarak ödenebilir, mal olarak ödenmesi mümkün değildir. Gerekçede de belirtildiği üzere 6762 sayılı TTK'nın 1294. maddesinde yer alan sigorta priminin parayla ödeneceğine ilişkin düzenleme TTK.m.1430 hükmünde de aynen korunmuştur.

Primin ödenmesi genel olarak para borçlarının ödeme şekline dair hükümlere tabidir.

Prim borcunun peşin tahsili esastır. (TTK.m.1430/1). Ancak taraflar primin aylık veya yıllık olarak taksitle ödenmesini de kararlaştırılabilir. Böyle bir durumda taksitlerin tutar ve vadeleri poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilmeli veya bu şartlar poliçe üzerine yazılmalıdır. Taraflar arasında taksitle ödemeye dair bir hüküm yoksa genel kural yani toptan ödeme söz konusu olur (TTK.m.1430/1).

1452/2 hükmü uyarınca 1430/1 hükmü nisbi emredici nitelikte olup sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse kanun hükümleri uygulanır.

Sigorta ettiren prim borcunu doğrudan sigortacıya ödeyebileceği gibi onun yetkili temsilcisine ödemekle borcundan kurtulabilir. Bu bağlamda aracının prim tahsiline yetkili olduğu hususunun tespiti gerekmekte olup aracının

Eskişehir 2001, s. 367.; **ÖÇAL, Akar:** Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler, Ankara 1971,s. 10.

⁴ **KENDER, HSH,** s. 224; **KUBİLAY, ÖSH,** s. 40, **OMAĞ,** s. 354; **ÖZKAN, Mehmet:** Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi, İstanbul 1998, s. 362; **ULAŞ, Işıl:** Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Güncelleştirilmiş 7. Baskı, Ankara 2010, s. 52.

⁵ **BOZER,** 1981, s. 50; **DOĞANAY, İsmail:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.III, 3. Baskı, Ankara 1990, s. 3076.

sigorta şirketi tarafından düzenlenen ve imzalanan makbuzu ibraz etmesi prim tahsiline yetkili olduğunu gösterir⁶.

Sigorta primi para olarak ödenmekle birlikte, TTK.m.1430/2 hükmü uyarınca ilk taksidin nakden ödenmesi şartıyla sonraki primler için kambiyo senedi verilmesi mümkündür. TTK.m.1430/2 uyarınca ödeme için kambiyo senedi verilmesi halinde borç senet bedelinin tahsil edildiği tarihte ödenmiş sayılır. Anılan hüküm ile sonraki taksitler için kambiyo senedi düzenlenmiş olması halinde, ödemenin senedin tahsil edildiği anda yapılmış olacağı konusuna açıklık getirilmiştir.

Y.11.HD, 09.02.2004 T, 2003/6390, K.2004/1003 sayılı kararında, “prim bocunun senede bağlanmış olması halinde prim ödemesinin senet bedelinin tahsil edildiği tarihte yapılmış sayılacağına” hükmetmiştir⁷. Yargıtay “sigortacının senetle ödeme teklifini kabul ettikten sonra ancak tahsilattan önce rizikonun gerçekleşmesi üzerine primin ödenmediği gerekçesiyle sorumluktan kurtulamayacağı” şeklinde hüküm tesis etmiştir⁸.

Günümüzde prim borcu sıklıkla kredi kartı aracılığıyla ödenmektedir. Kredi kartı ile yapılan ödemelere ilişkin olarak kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde kredi kartıyla yapılan ödemelerin nakit ödeme olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan bir görüş mevcuttur⁹. Bu bağlamda bizim de katıldığımız üzere, primin kredi kartı ile ödenmesine ilişkin yasal bir düzenlemenin getirilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir¹⁰.

TTK.m.1452/2 hükmü uyarınca 1430/2 hükmü emredici nitelikte olup buna aykırı yapılan sözleşme şartları geçersizdir.

Bu bağlamda, kanunen nakden ödenmesi gereken prim borcuna karşılık olarak sigorta ettirenin senetle ödeme teklifinde bulunması ve bu teklifin sigortacı tarafından kabul edilmesiyle hüküm sigorta ettiren lehine değiştirilmiş olmaktadır.

⁶ KENDER, HSH, s. 231.

⁷ ÇELİK, Salih/LALE, Muktedir: Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal, Can ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara 2007, s141.

⁸ ÇEKER, s. 75.

⁹ ÇEKER, s. 50.

¹⁰ MEMİŞ, Tekin: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl: 2005, Özel sayı:1, s. 99; ÖĞÜZ ŞEKER, Zehra/KUYUCU, Sevinç: Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Hukuku, İstanbul 2011, s. 36.

II. PRİM BORÇLUSU

Sigorta sözleşmelerinde kural olarak prim borçlusu sözleşmenin diğer tarafı sıfatıyla sigorta ettirendir. (TTK.m.1430/1).

Sigorta sözleşmesi, bir kimsenin nam ve hesabına (temsilen sigorta) dahi yapılmış olsa sigorta priminden müvekkil sorumludur. Ancak o kimsenin nam ve hesabına hareket ettiği kimseyi temsile yetkili değilse sigorta priminden dolayı yetkisiz temsilci bizzat sorumlu olur. (TTK.m.1406/1; BK.m.47).

Sigorta ettirenle sigortalının ayrı kişiler olduğu başkası lehine sigortada da prim borcunu ödeyecek olan sigorta ettirendir. (TTK.m.1454)

Prim borcunu sigorta ettirenden başka bir kişinin ödemesi durumunda sigortacı bunu kabul etmek zorundadır. Bu hususta TTK'da bir düzenleme bulunmamakla birlikte TTK.m.1451 uyarınca TTK'da hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanunu uygulanacağından, sigortacının prim borcunun üçüncü şahıs tarafından ifasını kabul zorunluluğunun dayanağını BK.m.83 hükü oluşturmaktadır. Bu durumda sigortacı, üçüncü şahıs tarafından yapılan ödemeyi kabul etmezse temerrüde düşer. Üçüncü şahıs tarafından primin ödenmesi halinde borç bizzat borçlu tarafından ifa edilmiş gibi sükut eder¹¹. Ancak üçüncü şahıs prim borcu için para değil de kambiyo senedi verirse sigortacı bu ifayı kabule mecbur değildir¹².

III. PRİM ALACAKLISI

Prim alacaklısı, sigorta himayesi sağlama borcunu üstüne alan sigorta şirkettir. Sigortacı riziko gerçekleştiğinde ödemekle yükümlü olduğu tazminatı karşılamak üzere bu prime ihtiyaç duyar. Sigortacı bu prim sayesinde ödeyeceği tazminat dışında yaptığı masrafları da karşılayabilir. Bu bağlamda prim, sigortacının sigorta sözleşmesi kapsamında haiz olduğu himaye sunma ediminin karşılığı aldığı bedeldir.

Sigorta ettiren primini sigorta şirketine veya tahsile yetkili temsilcisine ödeyebilir. Özel yetkisi bulunduğu takdirde sigorta aracılarının da prim tahsil etme yetkisi bulunmaktadır.

Sigorta ettirenin ödediği prim karşılığında makbuz isteme hakkı da vardır.

¹¹ **KENDER, HSH**, s. 232, **ÜNAN, Samim**: Kara Sigortaları, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 331-397, (Kara Sigortaları), s. 351.

¹² **KUBİLAY, Huriye**: Prim Borcu İçin Kambiyo Senedi Verilmesi ve Zamanaşımı Sebebiyle Bedelsizlik Def'i, İzmir BD. Temmuz 1992, S. 3, s. 85-107. (Prim Borcu), s. 89; **OMAĞ**, s. 367.

IV. PRİM ÖDEME BORCUNUN KAPSAMI

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1430/1 hükmü uyarınca sigorta ettiren sözleşmeyle kararlaştırılmış olan primi ödemekle yükümlüdür.

Sigorta sözleşmesi yapılırken prim miktarının gösterilmesi gerekir. Gösterilmediği takdirde sözleşmenin esaslı unsurlarından olduğundan, yokluğu sözleşmenin geçersiz sayılmasına neden olabilir.

“Tarifeler” başlıklı Sigortacılık Kanunu'nun¹³ 12/1 hükmü uyarınca;

Sigorta tarifeleri sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir. Sigortacılık Kanunu ve diğer kanunlarda öngörülen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmi Gazete'de yayımlanır.

SK.m.12/1 hükmü ile tarifelerde kural olarak serbesti getirilmiştir ancak anılan hükümde öngörülen tarife serbestisi, tarifersizlik veya her sigorta şirketinin arzu ettiği prim fiyatlandırmasını uygulaması anlamına gelmemektedir¹⁴. Tarife serbestisinin beraberinde getirdiği serbest rekabet, sigortacılığın genel prensip ve müspet kurallarını göz ardı ederek, herkesin her şeyi istediği şart ve fiyattan satması demek değildir.

Sigorta şirketleri, özellik arzeden sigorta konuları dışında uygulayacakları tarifelerini tespit etmek ve müşterilerinin emrine hazır tutmak zorundadır.

Tarifeler çeşitli sigorta türlerine ne oranlarda teminat verileceği ve sigorta primlerinin ne tutarda olacağını gösteren uygulaması zorunlu düzenlemelerdir. Büyük adetler kanunu ve ihtimaller hesabına göre yapılan prim paylaşımı sigorta tarifeleri ile tespit edilir¹⁵.

Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan, gerek görülen hallerde hayat, bir yıldan uzun süreli ferdi kaza, sağlık, hastalık ve ihtiyari deprem sigortala-

¹³ RG. 14.06.2007/26552.

¹⁴ **EKENER, Haşim:** Kanun Taslağının Tatbikatçı Açısından Değerlendirilmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, İstanbul 1991, s. 88.; **KARAYALÇIN, Yaşar:** Risk- Sigorta – Risk Yönetimi, Özel Sigorta Hukukuna Giriş, Ankara 1984s. 61; **ÖZER KABUKÇUOĞLU, Dilek:** Devlet Denetiminin Hukuki Yapısı, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004, s. 25; **SOMUNCU, Bülent:** 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu ve İlgili Yönetmelikleri Elementer Sigorta Şirketlerinin Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi, III. Ulusal Sigorta Sempozyumu, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü, İstanbul 18.10.2007, s. 5; **TAŞBAŞI, İbrahim:** Sigorta Şirketleri Üzerinde Devlet Denetimi, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004, s. 76; **TAŞKIRAN, Hulusi:** Başkan’dan, Birlik’ten Dergisi, Ekim-Aralık 2005, S. 2, s. 1.

¹⁵ **ARSEVEN,** s. 35.

rı tarifeleri ile prim, formül ve cetvellerinin uygulamaya konulabilmesini Müsteşarlığın onayına tabi kılabilir veya özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla gerekli görülen hallerde, tespit ve ilan ettiği aracılık komisyonlarını, tasdike tabi kıldığı veya tespit ettiği her türlü tarifeyi serbest bırakabilir.

Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin¹⁶ 24. maddesi uyarınca, sözleşme süresi sona ermeden primin tamamının tahsil edilmesi kaydıyla, prim tahsiline ilişkin usul ve esaslar taraflarca özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla belirlenir.

Mali bünyesi güçlü sigorta şirketlerinin tüketiciye en iyi şartlarda en uygun teminatı verebilmesi için tarifelerde tam serbestiye gidilmesi amaçlanmaktadır¹⁷.

1. Sigorta Priminin Miktarının Tespiti

Sigorta sözleşmelerinde sigortacının karşılaştığı en önemli sorunlardan biri fiyatlandırma, yani prim miktarının tespitidir.

Police primi normal olarak hasarları, katastrofi için fon teşkilini, makul bir kârı ve sigortacının idari masraflarını karşılayacak şekilde tespit edilir. Bu hususlar göz önünde bulundurularak tespit edilen prim poliçenin satış fiyatıdır.

Ancak poliçenin satış fiyatı bir emtianın satış fiyatında olduğu gibi her zaman maloluş ve kârı kesin ve kolaylıkla ifade edilecek şekilde tespit edilemez. Bununla birlikte hasar-prim ilişkisine ve rizikoların mahiyetine ait güvenilir her türlü istatistiki bilgi mevcut olduğu takdirde fiyat unsurlarını karşılayacak gerçeğe çok yakın bir primin tespiti mümkün olabilir¹⁸.

Primin hesaplanmasında çeşitli faktörler söz konusudur. Bunlar rizikonun gerçekleşmesine ihtimali, sigortayla güvence altına alınan menfaatin değeri, sigorta sözleşmesinin süresi ve tahsil edilen primlerin nemalandırılması imkânıdır¹⁹. Ayrıca sigortacının zarar failine rücu nispetinin de dikkate alınması icap eder²⁰.

¹⁶ RG. 17.01.2009/27133.

¹⁷ SOMUNCU, s. 5.

¹⁸ AKTAŞ, Muzaffer; Ferdi Kaza Sigortaları, İstanbul 1972, s. 84.

¹⁹ ATABEK, s. 7; BOZER, 1965, s. 109 vd.

²⁰ KENDER, HSH, s. 227.

2. Sigorta Priminin İndirilmesi

TTK.m.1433 hükmü ile; “Primi etkileyen sebeplerde, rizikonun hafiflemesini gerektiren değişiklikler meydana gelmişse, prim indirilir ve gereğinde geri verilir.

Sözleşmede öngörülen yüksek primin, sigorta ettirenin, rizikoyu ağırlaştırıcı sebeplere ilişkin olarak bildirdiği hususlardaki yanılmalardan kaynaklanması hâlinde birinci fıkra hükmü geçerlidir” düzenlemesi getirilmektedir.

6762 sayılı TTK'nın “Primin Tenzili” başlıklı 1298. maddesinden farklı olarak, sözleşme süresinin bir yıldan uzun ya da kısa olup olmadığına bakılmaksızın tüm sigorta sözleşmeleri açısından prim - riziko dengesinin kurulması ve korunması ilkesi getirilmiştir. Sözleşme süresi içinde rizikonun sigortacı lehine hafiflemesi halinde, primin indirilmesi söz konusu olmaktadır. Prim – riziko dengesinin değişmesi hali sigorta ettirenin bildiriminden kaynaklanmış olsa dahi primin indirilmesi söz konusu olacaktır.

Anılan hüküm, prim – riziko dengesinin sigortacı lehine bozulması halinde uygulanacaktır.

Olumlu bir düzenleme olmakla birlikte primin nasıl, ne zaman ve hangi taleple indirileceği hususlarının belirli olmaması nedeniyle eksik olduğu düşünülmektedir.

“Koruyucu Hükümler” başlıklı 1452. maddede, bu maddenin, sigortalı/sigorta ettiren/lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilmesi halinde ise kanun hükmünün geçerli olacağı düzenlenmiştir.

V. SİGORTA PRİMİNİN ÖDEME YERİ

Sigorta priminin ödeme yeri, yeni ve sigorta ettiren lehine bir düzenleme olan TTK. m.1432 hükmünde;

“Sigorta primi, sigorta ettirenin, sözleşmede gösterilen adresinde ödenir. Sözleşmede başka bir ödeme yeri gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta primi fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödenegelmekte ise, bu ödeme yerine ilişkin söz konusu şart yok sayılır” şeklinde düzenlenmektedir.

Anılan hükme ilişkin olarak Gerekçe’de “Bu hüküm ile sigorta priminin sigorta ettirenin ikametgahında değil, poliçede gösterilen veya poliçe düzenlenmemişse sigorta ettirenin bildirmiş olduğu adresinde ödenmesinin esas olduğu kabul edilmiştir. Özellikle sigorta ettirenin meskeninin, ikametgahı olmadığı durumlarda mevcut durumda olduğu gibi sigorta primlerinin yerleşim yerinde tahsil edileceğini kabul etmek maddenin amacına ters düşer. Zira, Borçlar Kanunu’nun 89. maddesinde yer alan ve ana ilkeye göre istisna

niteliği taşıyan düzenleme, sigorta ettirenin menfaatleri göz önünde tutarak sevk edilmiştir. Dolayısıyla koruma tam olarak sağlanmalı, sigorta ettirenin fiilen bulunduğu yerin her zaman için ikametgahı olmayacağı da düşünülerek, primin sigorta ettirenin bildirdiği adreste ödenmesi esası kabul edilmelidir” ifadesi yer almaktadır.

Bu durumda sigorta ettirenin temerrüde düşmesi için sigortacının başlangıçta sigorta poliçesini, sonraki taksitler için prime dair makbuzu sigorta ettirenin ikametgahında arz etmiş olması gerekmektedir²¹. Bu hususun ispatı güçlük arz edebilir.

Ancak bir sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra poliçeyi düzenleyen sigortacının prim alacağına tahsil için poliçeyi sigorta ettirenin ikametgahına göndermesinin hayatın olağan akışının gereği olduğu düşünülmektedir.

VI. SİGORTA PRİMİNİN ÖDENME ZAMANI

Prim ödeme borcu, sigorta sözleşmesinin ister yazılı ister sözlü olarak kurulması ile birlikte doğar. Ancak bu borcun muaccel olması için TTK’da özel bir hüküm bulunmaktadır.

6762 sayılı TTK’nın 1295/1 ve 4 fıkralarını aynen koruyan TTK.m.1431/1 hükmü uyarınca; sigorta priminin tamamının, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin yapıldığı anda ödenir.

Ödeme zamanı sigorta poliçesinin sigortalıya teslimi anıdır. O tarihten önce borç vardır ama muaccel değildir²². O halde poliçe sigortacı tarafından düzenlenip sigorta ettirene verilmedikçe sigorta ettirenin borcu muaccel olmayacağından temerrüde düşürülmesi söz konusu olmayacaktır²³. Bu nedenle poliçe yerine geçici bir sigorta ilmuhaberi vermek dahi prim borcunu muaccel hale getirmez.

Kara ve deniz taşıma sigortalarında prim borcu sözleşmenin kurulduğu anda muaccel olur. Bu tür sigortada poliçenin verilir verilmemesinin önemi yoktur.

²¹ KENDER, HSH, s. 229.

²² ARSEVEN, s. 108; AYLİ, Ali: Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul 2003, s. 58; KAYIHAN, Şaban: Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004, s. 149; KUBİLAY, Prim Borcu, s. 89.

²³ KENDER, HSH, s. 228; KUBİLAY, Prim Borcu, s. 90-91; OMAĞ, s. 368; ÜNAN, Samim: Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 1998, (Hayat Sigortası), s. 110.

Primin taksitlendirilmiş olması hali TTK.m.1431/2 hükmünde düzenlenmektedir.

TTK.m.1431/2 hükmü uyarınca izleyen taksitlerin ödeme zamanı, miktarı ve priminin vadesinde ödenmemesinin sonuçları, poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilir veya bu şartlar poliçe üzerine yazılır.

Maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında primin ödeme zamanının poliçe ön yüzüne yazılmasına ilişkin yükümlülük düzenlenirken; “riziko gerçekleşince primin tamamının muaccel olacağına” ilişkin genel şart hükmü ile uygulamada sürdürülen teamül ilk kez kanun maddesiyle düzenlenmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrası yeni bir düzenleme olup; başkası lehine sigortalarda sigorta ettirenin primi ödememesi ve yapılan takibin semeresiz kalması halinde sigortacının, sigorta sözleşmesini doğrudan sona erdirmek yerine sigortalıya/ lehdara bu durumu bildirerek, prim ödenmesini teklif etmesi ve gelecek cevaba göre sözleşmenin akıbetinin belirlenmesi gerekliliği düzenlemiştir.

Maddenin beşinci fıkrası ile, sigorta ettiren ve sigortalı sıfatlarının farklı kişilere ait olması halinde prim ve tazminat alacağına takas edilemeyeceği prensibi korunarak ve 1480. madde hükmü saklı kalmak kaydı ile prim borcunun, zarar gören 3. şahıstan istenemeyeceği, diğer bir deyişle ödenecek tazminattan takas edilemeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla sigortalı veya lehdara ödenecek tazminattan prim borcunun düşüldüğü hallerde, BK.m.129 hükmünde düzenlenmiş olan halin uygulanmayacağı hususu da isabetli bir şekilde madde metnine ilave edilmiştir. Zira bu takdirde sigorta ettiren ve sigortalı/lehdar sıfatları birleşmiş olmaktadır.

“Koruyucu Hükümler” başlıklı 1452. maddede, bu maddenin 1, 2 ve 4. fıkralarının, sigortalı/sigorta ettiren/ lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilmesi halinde ise kanun hükmünün geçerli olacağı düzenlenmiştir.

Bu bağlamda her primin muacceliyeti taraflar arasında yapılacak bir anlaşma ile geciktirilebilir. Örneğin taraflar yapacakları sözleşme ile prim ödeme gününü poliçenin verildiği günden başka bir güne erteleyebilirler.

Bunun bir yolu da prim borcu için senet verilmesi halidir. Eğer senetteki vade primin ödenmesi gereken tarihten sonraki bir tarihe prim borcunun vadesi uzatılmış demektir. Nitekim bu durumda sigortacı senetteki vadeden önce sigorta ettirene başvurursa bir ödemezlik def'i ile karşı karşıya kalabilir²⁴.

²⁴ KUBİLAY, Prim Borcu, s. 91.

Buna karşılık tarafların poliçenin düzenlenmesinden önce prim borcunun ödeneceğine ilişkin sözleşmeye koydukları kayıtlar geçersizdir²⁵.

VII. PRİM Borcunun ÖDENMEMESİNİN SONUÇLARI

Prim borcunun ödenmemesinin sonuçları “Temerrüt” başlıklı 1434. madde hükmünde düzenlenmektedir.

“Koruyucu Hükümler” başlıklı 1452. maddede, TTK.m.1434 hükmünün, sigortalı/sigorta ettiren /lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilmesi halinde ise kanun hükmünün geçerli olacağı düzenlenmiştir.

1. İlk Primin Ödenmemesi

a. Sigorta Himayesi Bakımından

TTK.m.1421/1 hükmü uyarınca aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksidinin ödenmesi ile başlar; kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur.

Anılan hüküm uyarınca sigortacının tazmin sorumluluğu ilk prim ödenmediği sürece başlamayacaktır. Bu kuralın getirilmesinin sebebi sigortacının tehlike taşımamasının kural olarak hiç olmazsa ilk primin ödemesinden yani karşı edimin de kısmen olsun ifasından başlamasıdır²⁶.

6102 sayılı TTK. m. 1421 hükmü ile sigorta himayesinin başlangıcı bakımından 6762 sayılı TTK'nın 1295/3 hükmünde yer alan düzenleme korunduğu görülmektedir.

Y.11.HD, 22.01.2004 T, 2003/5844E. 2004/538K. sayılı kararında, “sigortacının sorumluluğunun başlaması için TTK.m.1295/3 hükmü gereğince primin veya ilk taksidinin mutlaka ödenmiş olması gerektiğini” vurgulamıştır²⁷.

“Koruyucu Hükümler” başlıklı 1452. maddede, bu maddenin, sigortalı/sigorta ettiren/lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilmesi halinde ise kanun hükmünün geçerli olacağı düzenlenmiştir.

Taraflar karşılıklı olarak anlaşarak primin daha sonraki bir tarihte ödenmesini kararlaştırabilir, ancak bu durum sigorta himayesinin başlamasına engel olmamaktadır.

²⁵ ARSEVEN, s. 22.

²⁶ KENDER, HSH, s. 232-233.

²⁷ ÇELİK/LALE, s. 139-140.

b. Temerrüt Bakımından

Sigorta ettiren prim borcunu eğer toptan ödenecekse tamamını, taksitle ödenecekse ilk taksidini poliçe teslim edildiği anda ödemediği takdirde temerrüde düşer. Sigortacı da bu durumda kanun veya sözleşmeyle kendine tanınan haklarını kullanma fırsatı kazanmış olur.

Sigortacı bazen prim ödenmediğinde kendi sorumluluğu başlamadığı için hiçbir şey yapmayarak hareketsiz kalabilir. Ancak bunun yerine sözleşmeyi feshetme yoluna da gidebilir²⁸.

Sigortacının ilk primi dava etmesi halinde henüz sigorta himayesi başlamamışsa kanun TTK.m.1430/3 hükmü ile sigorta ettirene de bir imkan tanımaktadır. Anılan hüküm uyarınca, sigorta ettiren, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce, kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilecektir. Bu hüküm ile 6762 sayılı TTK'nın 1295/son hükmünün aynen konduğu ancak kısmi caymaya ilişkin açıklama getirildiği görülmektedir.

1452/2 hükmü uyarınca 1430/3 hükmü nisbi emredici nitelikte olup sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez, değiştirilirse kanun hükümleri uygulanır.

İlk primin ödenmemesinin sonuçları TTK.m.1434 hükmünde şu şekilde düzenlenmektedir;

-TTK.m.1434/1 uyarınca, TTK.m.1431 hükmüne uygun olarak istenilen sigorta primini ödemeyen sigorta ettiren temerrüde düşer.

-TTK.m.1434/2 hükmü uyarınca, ilk taksidi veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacı, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabilir. Bu süre, vadeden başlar. Prim alacağıının, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde, sözleşmeden cayılmış olunur.

Anılan hüküm uyarınca sigortacının üç ay içinde dava açmayarak sessiz kalması halinde sözleşme ortadan kalkmaktadır. Bu konuda sigorta ettirene bildirim yapılması aranmamaktadır. Sigorta sözleşmesinin sigorta ettirene hiçbir bildirim yapılmaksızın sona ermesinin sigorta tüketicilerinin korunması ilkesine aykırı olduğu düşünülmektedir.

²⁸ KENDER, HSH, s. 233.

2. Sonraki Primlerin Ödenmemesi

a. Sigorta Himayesi Bakımından

Primin taksitlendirilmesi kararlaştırılmışsa ve herhangi bir taksit zamanında ödenmemişse, ilk primin ödenmesiyle başlamış olan sigorta himayesi devam etmektedir. Ancak sigortacı himayeye son vermek isterse sözleşmeyi feshedebilir. Fesih için verilen sürenin sonuna kadar sigorta himayesi devam eder.

b. Temerrüt Bakımından

Sigorta ettirenin temerrüdü 6762 sayılı TTK'da "Temerrüt" başlıklı 1297. maddesinde düzenlenmişti. Ancak çeşitli sebeplerle bu madde metni 537 sayılı Kanun Hükmünde Kararname²⁹ ile değiştirilmiş ve sigorta ettirenin prim borcunda temerrüde düşmeyle ilgili olarak eski metinden çok farklı sigortacı lehine olan düzenlemeler getirilmiştir.

Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından 537 sayılı KHK'ya dayanak teşkil eden yetki kanunu olan 3991 sayılı yetki kanunu Anayasa Mahkemesi'nin 29.11.1994 tarih ve 1994/80-68 sayılı kararı ile usul yönünden Anayasa'ya aykırı olması sebebiyle iptal edilmiş ve 537 sayılı KHK böylece Anayasal dayanaktan yoksun hale gelmiştir.

Yargıtay tarafından daha sonra ilk derece mahkemesinin TTK'nın 1295/2 ile 1297/2 hükümlerini uyguladığı saptanmış ve bu hükümlerin 537 sayılı KHK ile değişik hükümler olduğu oysa söz konusu KHK'ya dayanak yapılan yetki kanununun Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildiği dolayısıyla bu değişikliklerin de Anayasaya aykırı olması gerektiği belirtilerek kararnamenin iptali talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur³⁰. Anayasa Mahkemesi bu başvuruyu haklı bulmuş ve 11.03.1997 tarih ve 1997/24-35 sayılı kararı ile söz konusu kararnamenin TTK.m.1295/2 ve 1297/2 maddelerinde değişiklik yapan 2 ve 3. maddelerini iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 537 sayılı KHK ile değişik TTK.m.1295 /2 ve 1297/2 hükümlerinin Yargıtay'ın başvurusu üzerine iptalinden sonra doğacak kanuni boşluk kamu yararına aykırı görüldüğünden iptal kararının yürürlüğü Resmi Gazete'de yayınlanmasından³¹ altı ay sonraya bırakılmış ancak kanun koyucu bu süre zarfında ve sonrasında herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Böylece Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra kanunun

²⁹ RG. 15.7.1994/21991.

³⁰ Y.11.HD, 24.02.1997 T ve 1997/112 sayılı kararı için Bkz. ULAŞ, s. 75-76.

³¹ RG. 07.04.1997/23142.

sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin temerrüdüne ilişkin hükümleri yönünden dar anlamda bir kanun boşluğu oluşmuştur³².

6102 sayılı TTK öncesinde sözkonusu boşluğun 6762 sayılı TTK.m.1264/1 fıkrası hükmü gereği BK'nın temerrüde ilişkin hükümlerinin uygulanması suretiyle doldurulması gerektiği hususunda doktrinde görüş birliği mevcuttu³³.

Nitekim Y.11.HD, 09.10.2001 T, E.6832, K.7576 sayılı kararında;

“Prim taksitlerinin zamanında yatırılmaması halinde sigortacıya ihbarsız fesih hakkı tanıyan 537 sayılı KHK ile değişik TTK.m.1295/2 ve 1297/2 maddeleri Anayasa Mahkemesi'nin 11.03.1997 gün ve 24-35 sayılı kararı ile 07.10.1997 tarihinin altı ay sonrasında itibaren yürürlükten kalkmıştır. Davaya konu poliçe ve riziko tarihleri itibariyle anılan düzenlemelerin yürürlükte olmadığı kuşkusuzdur. Bu durumda iptal edilen yasa hükümlerine dayanılarak yapılan sigorta genel şartlarının da uygulanabileceğinden söz edilemez. Kanun koyucu tarafından iptal edilen yasa maddeleri yerine yenileri getirilmediğine bu durumda temerrüde dayalı fesih hali ile ilgili özel bir düzenleme bulunmadığına göre borçlunun temerrüdü nedeniyle sözleşmenin feshinde uygulanabilecek hükümlerin Borçlar Hukuku'ndaki düzenlemelerde aranması gerekecektir” şeklinde hüküm tesis etmiştir³⁴.

Y.11.HD, 05.03.2003 T, E.11-68, K.136 sayılı bir başka kararında;

“Kanun koyucu tarafından iptal edilen yasa maddeleri yerine yeniler getirilmediğine bu durumda temerrüde dayalı fesih hali ile ilgili özel bir düzenleme bulunmadığına göre borçlunun temerrüdü nedeniyle sözleşmenin feshinde uygulanabilecek hükümlerin Borçlar Kanunu'ndaki genel düzenlemelerde aranması gerekecektir” şeklinde hüküm tesis etmiştir³⁵.

6102 sayılı TTK'ya kadar geçen süre zarfında bu boşluğu dolduracak bir çalışma yapılmamış olması özellikle bir yıldan uzun süreli can sigortalarına

³² OKTAY, s. 19.

³³ KENDER, HSH, s. 202; METEZADE, Zihni: Türk Ticaret Kanunu'nun 1295 ve 1297. Maddeleri İkinci Fıkralarının Anayasa Mahkemesince İptalinin Uygulama Yönünden Değerlendirilmesi, SHD, 1999, S. I, s. 29 vd; OKTAY, Saibe: 537 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin İptalinden Sonra Ortaya Çıkan Durum, SHD 1999, S. 1., s. 25-26; ÜNAN, Samim: 537 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Getirilen Düzen Anayasa Mahkemesi Tarafından İptal Edildikten Sonra Genel Şartlar Aracılığıyla Sürdürülebilir mi?, SHD 1999, S. 1., (Temerrüt), s. 16.

³⁴ ÇELİK/LALE, s. 125-126, K.170. Aynı yönde Y.11.HD, 27.02.2006 T, E.2157, K.1961 sayılı karar için Bkz. ÇELİK/LALE, s. 161-162, K.223; Y.11.HD, 05.02.2007 T, E.14797, K.1325 için Bkz. ÇELİK/LALE, s. 176, K.241.

³⁵ ÇELİK/LALE, s. 128-132, K.176.

uygulanacak temerrüde ilişkin hükümlerle diğer sigortalara uygulanacak hükümler arasında farklılıklar doğmuştur.

Bu bağlamda TTK.m.1434 hükmü ile öncelikle tüm sigorta branşları için geçerli olacak genel bir temerrüt hükmünün getirilmesi amaçlanmıştır.

Sonraki primlerin ödenmesinde temerrüt halinin sonuçları TTK.m.1434/3 ve 4 hükümlerinde düzenlenmektedir.

TTK.m.1434/3 hükmü uyarınca, izleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder. Bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur. Sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle Türk Borçlar Kanunu'ndan doğan diğer hakları saklıdır.

TTK.m.1434/3 hükmü uyarınca sonraki primlerin ödenme zamanı 1431/2 uyarınca miktarı ile birlikte poliçe üzerine yazılacak veya poliçe ile birlikte yazılı olarak bildirilecektir. Poliçenin üzerine taksitlerin tarihleri, ödenecek prim miktarı ve prim taksidinin vadesinde ödenmemesinin sonuçları yazılacaktır. Yeni bir düzenleme olan bu hükmün esasen sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamında yer alan olguların tekrarı niteliğinde olduğu düşünülmektedir³⁶.

TTK.m.1434/1 uyarınca, TTK.m.1431 hükmüne uygun şekilde primi ödemeyen sigorta ettiren temerrüde düşecek olup bu durumda muacceliyet ve temerrüt aynı zamanda söz konusu olacaktır.

Sigortacının sigorta ettirene gönderdiği feshi ihbar on günlük süreye tabi olup, ihtarın noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla yapılması gerekmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin bu ihtar sözleşmenin karşı tarafı olan sigorta ettirene yapılacaktır. Bu ihtar TTK.m.1416 hükmü³⁷ uyarınca sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılır.

³⁶ ŞEKER ÖĞÜZ/SEVİNÇ KUYUCU, s. 38.

³⁷ TTK.m.1416: Sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimler sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye; sigortacı tarafından yapılan tebliğler ve bildirimler ise, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılır.

Anılan hüküm ile taraflar arasında yapılacak tebliğ ve bildirimlere ilişkin açık bir düzenleme getirilmek suretiyle sigorta sözleşmesinin taraflarının -özellikle sigortacının- uygulamada tebliğ ve bildirimler açısından karşılaştıkları sorunların giderilmesi amaçlanmıştır. Sigorta

Feshi ihbar için verilen on günlük sürenin sonuna kadar prim ödenmez ise sözleşme sona ermiş olacaktır. On günlük sürenin, fesih ihbarının sigorta ettirene ulaştığı tarihten itibaren başlaması ve geçen on günün bitiminde sona ermesi gerektiği düşünülmektedir.

TTK.m.1434/3-son hükmünde yer alan “Sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle Türk Borçlar Kanunu’ndan doğan diğer hakları saklıdır” düzenlemesi ile prim borcunun ödenmemesi halinde sözleşmenin feshi yanında sigortacının BK.m.125 hükmünde yer alan seçimlik haklarından yararlanabileceği düzenlenmiştir. Bu bağlamda temerrüt halinde primin tahsili için dava açılması somut olaya uygun bir çözüm niteliğindedir.

Anılan hükümde primin belirli vade dışında BK.m.124 uyarınca kesin vadeli olarak da belirlenebileceği düzenlenmektedir.

TTK.m.1434/4 hükmü uyarınca bir sigorta dönemi içinde sigorta ettirene iki defa ihtar gönderilmişse sigortacı, sigorta döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere sözleşmeyi feshedebilir. Can sigortalarında indirimle ilişkin hükümler saklıdır.

SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun TTK.m.1401 hükmünde sigorta sözleşmesini tanımlarken sigortacının sigorta himayesi sunma edimini “bir prim karşılığında” üstlenmiş olacağı öngörülmektedir. Prim, sigortacının rizikonun doğuracağı zararlara karşı şahıslara sigorta himayesi sağlama borcunun karşı edimini teşkil etmektedir.

Sigorta ettirenin prim ödeme borcu 6102 sayılı TTK’nın 1430 ila 1434 hükümleri arasında primin ödenme zamanı, ödenme yeri, indirilmesi ve ödenmemesinin sonuçlarını kapsar şekilde düzenlenmektedir.

TTK.m.1430 hükmü uyarınca sigorta ettiren, sözleşmeyle kararlaştırılan primi ödemekle yükümlüdür. Aksine sözleşme yoksa sigorta primi peşin ödenir. Prim sadece para olarak ödenebilir Prim borcunun peşin tahsili esastır.

TTK.m.1430/2 hükmü uyarınca ilk taksidin nakden ödenmesi şartıyla sonraki primler için kambyo senedi verilmesi mümkün olup ödeme için kambyo senedi verilmesi halinde borç senet bedelinin tahsil edildiği tarihte ödenmiş

ettiren tarafından, akdin kurulmasına aracılık eden acenteye yapılacak bildirim de, hukuken geçerli olduğu hususu hüküm altına alınmıştır.

“Koruyucu Hükümler” başlıklı 1452. maddede, bu maddenin, sigortalı/sigorta ettiren/lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği, değiştirilmesi halinde ise kanun hükmünün geçerli olacağı düzenlenmiştir.

sayılır. Anılan hüküm ile sonraki taksitler için kambiyo senedi düzenlenmiş olması halinde, ödemenin senedin tahsil edildiği anda yapılmış olacağı konusuna açıklık getirilmiştir.

Sigortacının sorumluluğunun başlangıcını düzenleyen TTK.m.1431 hükmünün, ikinci ve üçüncü fıkrasında primin ödeme zamanının poliçe ön yüzüne yazılmasına ilişkin yükümlülük düzenlenirken; “riziko gerçekleşince primin tamamının muaccel olacağına” ilişkin genel şart hükmü ile uygulamada sürdürülen teamül ilk kez kanun maddesiyle düzenlenmiştir.

TTK.m.1431/5 hükmü ile sigorta ettiren ve sigortalı sıfatlarının farklı kişilere ait olması halinde prim ve tazminat alacağına takas edilemeyeceği prensibi korunarak ve 1480. madde hükmü saklı kalmak kaydı ile prim borcunun, zarar gören 3. şahıstan istenemeyeceği, diğer bir deyişle ödenecek tazminattan takas edilemeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla sigortalı veya lehara ödenecek tazminattan prim borcunun düşüldüğü hallerde, BK.m.129 hükmünde düzenlenmiş olan halin uygulanmayacağı hususu da isabetli bir şekilde madde metnine ilave edilmiştir.

Sigorta ettiren lehine yeni bir düzenleme olan TTK.m.1432 hükmü ile primin ödeme yeri düzenlenmektedir. Anılan hüküm ile, primin ödeme yeri sigorta ettirenin ikametgahı değil, poliçede gösterilen veya poliçe düzenlenmemişse sigorta ettirenin bildirmiş olduğu adresi olarak belirlenmiştir.

Primin indirilmesi hususunu düzenleyen TTK.m.1433 hükmünün genel olarak olumlu bir düzenleme olmakla birlikte primin nasıl, ne zaman ve hangi talep üzere indirileceği hususlarının belirli olmaması nedeniyle bu bakımdan yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Prim borcunun ödenmemesinin sonuçları “Temerrüt” başlıklı 1434. madde hükmünde düzenlenmektedir. TTK.m.1434 hükmü ile öncelikle tüm sigorta branşları için geçerli olacak genel bir temerrüt hükmünün getirilmesi amaçlanmıştır.

TTK.m. 1434/2 hükmü uyarınca, ilk taksidi veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacı, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabilir. Anılan hüküm uyarınca sigortacının üç ay içinde dava açmayarak sessiz kalması halinde sözleşme ortadan kalkmaktadır. Bu konuda sigorta ettirene bildirim yapılması aranmamaktadır. Sigorta sözleşmesinin sigorta ettirene hiçbir bildirim yapılmaksızın sona ermesinin sigorta tüketicilerinin korunması ilkesine aykırı olduğu açıktır. Sonraki primlerde temerrüde ilişkin olarak 6102 sayılı TTK öncesinde sözkonusu olan kanun boşluğunun TTK.m.1434 hükmü ile isabetli olarak doldurulduğu görülmektedir.

Sonuç olarak 6102 sayılı TTK ile sigorta ettirenin prim ödeme borcuna ilişkin getirilen düzenlemelerin sigorta hukuku ve uygulaması kapsamında yıllar içinde karşılaşılan sorunları çözmeye ve ihtiyaçları gidermeye yönelik, çağdaş ve olumlu nitelikte olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Muzaffer: Ferdi Kaza Sigortaları, İstanbul 1972.
- ARSEVEN, Haydar: Sigorta Hukuku, Ana Prensipler – Genel Hükümler, Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul 1991.
- ATABEK, Reşat: Sigorta Hukuku, İstanbul 1950.
- AYLİ, Ali: Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul 2003.
- BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Ankara 1981. (1981)
- BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Sigorta Endüstrisi - Sigorta Hukukunun Genel Prensipleri, Tazminat Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1965. (1965)
- ÇEKER, Mustafa: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, Adana 2011.
- ÇELİK, Salih/ LALE, Muktedir: Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal, Can ve Sorumluluk Sigortaları, Ankara 2007.
- DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.III, 3. Baskı, Ankara 1990.
- EKENER, Haşim: Kanun Taslağının Tatbikatçı Açısından Değerlendirilmesi,
Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, Bildiriler – Tartışmalar, İstanbul 1991.
- KARAYALÇIN, Yaşar: Risk- Sigorta – Risk Yönetimi, Özel Sigorta Hukukuna Giriş, Ankara 1984.
- KAYIHAN, Şaban: Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004.
- KENDER, Rayegân: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 11. Bası, İstanbul 2011. (HSH)
- KENDER, Rayegân: Zarar Sigortalarında Prim Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları, MÜHF Hukuk Araştırmaları, İstanbul 1996, C.10, S.1-3, s.753-767. (Prim Ödenmemesi)
- KUBİLAY, Huriye: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003. (ÖSH)
- KUBİLAY, Huriye: Prim Borcu İçin Kambiyo Senedi Verilmesi ve Zamaşımı Sebebiyle Bedelsizlik Def’i, İzmir BD. Temmuz 1992, S.3, s. 85-107. (Prim Borcu)

- MEMİŞ, Tekin: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl: 2005, Özel Sayı: 1.
- METEZADE, Zihni: Türk Ticaret Kanunu'nun 1295 ve 1297. Maddeleri İkinci Fıkralarının Anayasa Mahkemesince İptalinin Uygulama Yönünden Değerlendirilmesi, SHD, 1999, S.1.
- NEYZİ, Ali: Sigortada Prim, SD. Şubat 1974, Yıl.15, S.175, s.18-20.
- OKTAY, Saibe: 537 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin İptalinden Sonra Ortaya Çıkan Durum, SHD 1999, S. 1.
- OMAG, Merih Kemal: Sigorta Hukuku, Ticaret Hukuku, AÜAÖF Yayınları, Eskişehir 2001.
- ÖÇAL, Akar: Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler, Ankara 1971.
- ÖĞÜZ ŞEKER, Zehra/
- KUYUCU, Sevinç: Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Hukuku, İstanbul 2011.
- ÖZER KABUKÇUOĞLU,
- Dilek: Devlet Denetiminin Hukuki Yapısı, Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004.
- ÖZKAN, Mehmet: Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi, İstanbul 1998.
- SOMUNCU, Bülent: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu ve İlgili Yönetmelikleri Elementer Sigorta Şirketlerinin Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi, III. Ulusal Sigorta Sempozyumu, 2010 Yılında Türk Sigorta Sektörü, İstanbul 18.10.2007.
- TAŞBAŞI, İbrahim: Sigorta Şirketleri Üzerinde Devlet Denetimi, Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 19-20 Kasım 2004.
- TAŞKIRAN, Hulusi: Başkan'dan, Birlik'ten Dergisi, Ekim-Aralık 2005, S.2.
- ULAŞ, Işıl: Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Güncelleştirilmiş 7. Bası, Ankara 2010.
- ÜNAN, Samim: Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 1998. (Hayat Sigortası)
- ÜNAN, Samim: 537 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Getirilen Düzen Anayasa Mahkemesi Tarafından İptal Edildikten Sonra Genel Şartlar Aracılığıyla Sürdürülebilir mi?, SHD 1999, S.1. (Temerrüt).
- ÜNAN, Samim: Kara Sigortaları, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s.331-397. (Kara Sigortaları).

KISALTMALAR

AÜAÖF.	Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi
BK.	Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
E.	Esas
HD.	Hukuk Dairesi
HSH.	Hususi Sigorta Hukuku
İzmir BD.	İzmir Barosu Dergisi
K.	Karar
KHK.	Kanun Hükmünde Kararname
m.	Madde
MÜHF.	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
ÖSH.	Özel Sigorta Hukuku
RG.	Resmi Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı
SD.	Sigorta Dünyası
SHD.	Sigorta Hukuku Dergisi
SK.	Sigortacılık Kanunu
T.	Tarih
TTK.	Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı